

szöntik a napot.

A fagyos és távoli Oroszországban *zarjankin-nak** nevezik őket, mert nyakuk tollazata a hajnal színeit viseli.

Vidám cinkék ugrádoznak a cserjék közt, szürkék és sárgák és hasonlók az uccagyerekekhez — ugyanilyen szemtelenek és hangosságukkal megsiketítik az embert.

A fecskék legyecskékre vadászva, mint a nyilvánsszó hasítják át a levegőt és örömmel eltelve, boldogan csiripelnek. Milyen boldogság két ilyen sebes, könnyű szárny...

Az akácfaágak megrázkódnak és a napfény úgy ömlik el rajtuk, mint valami aranyos nektár.

Ébrednek az emberek is. Ébrednek azok, akiknek egész élete munkában telik el. Azok, akiknek munkája felderíti és megszépíti a földet, de akik születésüktől halálukig szegények maradnak. Miért?

Megtudod később, amikor nagy leszel, ha még akkor is tudni akarod; addig tanuld szeretni a napot, minden örömök és minden erők forrását. Légy vidám és jó, amilyen a nap is tehozzád.

Az emberek felébredtek és ime elindultak a mezőre munkájuk felé. A nap rajtuk feledkezik és mosolyog: ő tudja csak igazán, mennyi jót tesznek az emberek a földdel. A földdel, melyet látott egykor pusztán s amelyet most virulni lát, az emberek — apáink, nagyapáink és ősapáink munkája nyomán. A számtalan komoly, s a gyermekek számára még érthetetlen dolog közt, ők faragták ugyancsak az összes játékokat, ők eszelték ki az összes kellemes dolgokat a földön, többek között a mozit is.

Óh, milyen csodálatos! dolgokat hagytak ránk a mi őseink. Van miért szeressük és tiszteljük nagy művüket, amely körülöttünk emelkedik. Jó volna, ha elgondolkoznánk efölött, gyermekeim, — az emberek földi munkájáról szóló mese egyike a világ legérdekesebb meséinek...

Pirulnak a rózsák a mezők mentén és mindenütt virágok nevetnek. Sokan közülük már most hervadásnak indulnak, de azért mind föltekintenek a kék égre, az aranyló napba. Bársonyos szirmaik susognak, édes illatot lehelnek s az illatoktól enyhén balzsamos kék levegőben kedves, lágy ének száll:

*Ami szép, az szép,
Noha elvirágzik.
Amit ma szeretünk,
Szeretjük hálálig.*

Megvirradt...

Jóreggelt, gyermekeim és minél több boldog napotok legyen az életben!

Bizony az én mesém kissé egyhangú.

De ki tehet róla: amikor a gyermek elmúlt negyven éves, már csak untatni tud.

EUGÈNE DABIT: TRAIN DE VIES (Ed. Gallimard. Nrf. Paris, 1936)

Eugène Dabit, a kitűnő író. rajzoló és társadalmi harcos kéthónapos oroszországi tanulmányútja után, amit Andre Gide és Louis Guillaoux társaságában tett, harminchét éves korában váratlanul elhunyt. Már első regénye, a 'Hotel du Nord' (megjelent magyarul 'Külvárosi szálloda' címmel Illyés Gy. fordításában) nagy sikert aratott és megszerezte írójának a Populista díjat. Ezt a könyvet, mely jórészt Önéletrajz, gyors

* A hajnal orosz nevéből.

egymásutánban követték egyéb művei: *Petit-Louis, Faubourgs de Paris, Villa Oasis cm les Faux Bourgeois, Un mort tout neuf, La zone verte*. Röviddel halála előtt jelent meg *Train de vies (Életek...)* című kötete, melyben néhány elbeszélését és visszaemlékezését gyűjtötte össze. Az alábbi írás, a „Hajós Lőrinc” című elbeszélés második része.

Páristól Rouenig és Conflanstól Touroingig mindenki csak a Hajós Lőrincnek nevezte, akárcsak az iskolában. Dolgos életmódjának széles mellkast, erős karokat, fáradhatatlan lábat és messzecsengő hangot köszönhetett. Büszke kifejezésű arca kemény és napbarnított volt, bajusza lekonyuló és zöld szemeiben a folyók vize tükröződött. Élénk volt, fortélyos, vidám és jópajtás; ismerte a zsilipmestereket, a hajószerelőket és mindig kivágta magát anélkül, hogy valakiben kárt tett volna.

Fölötte is multak az évek, sebesen, megállíthatatlanul, mint a víz. A feleségével egy füstös északfranciaországi városban ismerkedett meg, az asszony halványszőke hajával az anyjára emlékeztette Lőrincet; egyszerű, bátor asszony volt. Egy gyermekük született, akit odaadtak gondozásba az öregekhez. Így ismétlődik az élet, gondolta Lőrincz nyári estéken, bárkájában ülve, kezét a kormányrudon nyugtatva, miközben az „Adrienne” lefelé siklott a Szajján. Meulan, Mantes, Bouniérés, Vernon, aztán Rouen. Ismerte a zöldelő szigeteket, ahol kiköthet, ismerte a folyam rosszindulatu sodrait, a halban gazdag helyeket és a vendégfogadókat, ahova betérhet egy pohárkára. Tegnap, ma, holnap, alig különböznek, a napok tovahömpölyögnek, mint a hullámok.

Elkövetkezett egy év, amikor Lőrinc csak nagynehezen szerzett valami rakományt. A társaságok, melyek valóságos kis hajóhadakkal rendelkeztek, sokat ártottak a bárkatulajdonosoknak; motoros bárkákat bocsátottak vízre. E motoros bárkák mellett „Adrienne” csak vonszolta magát, besüllyedve, megrozzanva, naptól perzselten, mint valami öreg uszó. Lőrincz érezte, hogy a bárka a végét járja; hiába gyógyította és fedte be sebeit.

Ő maga is öregedett. Nem érzett örömet az évszakok jöttén, félt a goromba téltől, a nyártól, melynek égető napsugarában gőzölög a folyó, az ősztől, amely sűrű ködfelhőket ereget; a tavasz nem bűvölte el többé; feleségének arca már nem volt oly világító, szeméinek kékje megfakult, fia gyárban dolgozott. Ekkortájt heteket vesztegelt munkanélkül Rouenban, Conflans-Saint Honorine-ban; ilyenkor csinosította az „Adrienne”-t, de a szép napok nem tértek vissza többé, és Lőrincz csak emésztette magát.

Ilyenkor csavargott a rakpartokon. Betért egy bormérésbe, rendelt egy icce bort és lassan, elgondolkozva kortyolgatta. Néha a barátai is betévedtek a helyiségbe s amint megpillantották, felkiáltottak: „No nézd csak, a Hajós Lőrinc!” De ő csak a fejét ingatta, letörtnek érezte magát, megrokkantnak és haszontalannak, mint az „Adrienne.” Elérkezik a nap, amikor nem indul neki többé a folyónak s a hullámok moraja sem ringatja többé álomba. Öklével az asztalra csapott s egy újabb icce bort rendelt. Egy alkalommal összeakaszkodott egy ilyen átkozott motorosbárka tulajdonosával; ő maradt alul, és a bortól, a dühtől, a szégyentől és a kétségbeeséstől elkábulva tért vissza az „Adrienne”-ra.

Munkája nem akadt és kedve sem volt utána járni. Egy elhagyott rakpart mentén, ahol csónakok rothadoztak, ott rothadt az „Adrienne” is, Lőrinc már feléje se nézett, be se kátrányozta többé, az alattomos víz beleszivárgott, mindennap ki kellett volna merni belőle. Bánta is Lőrinc. A hajózás szép napjai tovatűntek... Mocskos kis tánchelyiségek-

ben az ifjúságára gondolt; az emlékezés azonban felzaklatta és úgy el-
ázott tőle, mint a bortól. Az „Adrienne” nem volt jó semmire. Szülei
meghaltak és Lőrinc eladta a házacskájukat. Minthogy munkája nem
akadt, ebből a pénzből éldegélt.

Egy nap kitört a háború, ez a disznóság! A fiát elvitték; elesett.
Néhány hónap múlva meghalt a felesége. Valóságos jótét volt; az asz-
szony már egészen kiszikkadt és roskadt volt, mint az „Adrienne.”

Lőrinc egyedül maradt a bárkájával. Órák hosszat üldögélt benne,
bagózott és bámulta a víz folyását, a vontatóhajókat, amint úsztak a
Szajrán, nyomukban a hosszú uszályhajókkal, amiken színes zászlócská-
kat lengetett a szél.

Mikor már nem jutott pénze egy falat kenyérre sem, eladta az
„Adrienne”-t egy vállalkozónak, aki épületbontással foglalkozott. Egy
este megérkezett Párisba és beköltözött egy sötét szállóba a Saint-Martin
csatorna partján. Szobája ablakából csak a csatorna szennyes vizére nyi-
lott kilátás, melyen bárkák uszkáltak.

Itt ismerték, talált munkát. La Villette-ben, a Saint-Martin csatorna
mentén bárkákat vontatott. Hajhó, hajhó! a vonatokötél a vállát fűré-
szelte.

...Lerongyolódott. Nyitott ingéből kilátszott szőrös melle; a bor-
bélyhoz magyirtkán ha járt; arcát szakáll borította. Ekkor már csak
úgy nevezték: Orangután Lőrinc!* Egyáltalán nem mosakodott; a víz
nem vonzotta többé. Tisztaság, rend, boldogság, rég halottak az ő szá-
mára.

Nyári estéken végigheveredett a csatorna lejtőjén, közel a Jean-
Jaurés-térhez. Onnan bámulta a sulykoló-bárkát, melyben mosónők suly-
kolták a ruhát; távolabb a csónakokra esett tekintete; leolvasta a ne-
vüket, amelyek városokra emlékeztették, ahol ifjkorában járt. Sokáig
hevert így a kopár fűvön a vontatók társaságában, akik édesvizi tenge-
résznek gunyolták, mert soha sem járt a tengeren, és igazuk volt. Vala-
mit visszafelelt nekik, aztán elódalgott; csendesen végigballagott a
Jemmapes rakparton.

Lakott már az összes partmenti szállókban; de a nyomorúság las-
sacsán kiüzte innen. Új épületekre esett tekintete; arrafelé is mindent
kicserélt az idő. Megállt a Polliet et Chansson áruház kirakata előtt,
ahol apró fehér gipszcsónakok horgonyoztak, melyek a Berry-csatornát
idézték emlékezetébe és a csatornán tett utazását egy cimborája csónak-
ján. Tovább sétált, maga mögött hagyta a Benoit Maion menedékhelyet,
mert egy fuvaros ismerőse istállójában halt. Szállása felé tartva a bor-
mérések ablakainak fénye becsábította. Amint belépett, az idogálók fel-
kiáltottak: „Ohó, itt van Orángután Lőrinc!” Kiitta a pohár vörösbort;
rá sem hederített senkire.

Teltek-multak a hetek; nem volt többé családja, de la Villette-től
a Bastille-ig mindenki ismerte. Egyszer, az Arzenál gátjánál egy film-
ben is szerepelt: „a két kölyök” volt a címe; ő nyitotta meg a zsilipet,
hogy a két kölyök kerekét oldhasson. Erről sokat beszéltek a csator-
na környékén; rövid ideig ismét a Hajós Lőrinc volt.

Most már mindennek vége. Ereje fogytán; az idő bizony gyorsan el-
múltott fölötte. Volt idő, amikor dévaj kedvű volt és még télviz idején
is beuszott a folyóba, mondták; volt idő, amikor nem riadt meg a mun-
kától és a hajózás egy ismeretlen csatornán úgy vonzotta, mint valami
kaland és ma már semmi sem csábítja.

* Laurent-outang. Lefordíthatatlan szójáték.

Egy bormérésben üldögél, ahol még van hitele. Egész este az emlékein rágódott, mint az öregek; a tulaj már szedi össze a poharakat. Jól van, gyerünk; feltápáskodik.

Novemberi este van, Lőrinc összeborzong: begombolja vékony ujjasát, vállát magasra vonja, kezét üres nadrágzsebébe süllyeszti. A csatorna környéke néptelen, az uccai lámpák kihunytak, a víz sötét, Lőrinc behunyt szemekkel lépdel: itthon van ezen a környéken. Itt egy részvénytársaság irodája következik: *Tonkini és Laoszi Ónbányák*; ezeken a neveken elábrándozik. Édesvizi tengerész, Lőrinc! Nem messze következzenek a raktárok; annyi ritka, hasznos dolgot őriznek bennük. Neki semmije sincs a bőrén kívül; és nemsokára befekszik a szalma közé és hallgatja az istrángjukat rángató lovakat. Az igaz, nem volt mindig földhöz ragadt, egy kis öröm neki is kijutott az életben, de ettől később a gazdagok és a háború megfosztották. Asszony, gyerek, barátok, mind eltűntek a kegyetlen napok sodrában, mint a vízbefultak a folyón.

Valamivel távolabb hever egy szénraktár, ahol néhány hete munkát kapott. Manapság az áruszállító bárkákat motor vontatja s a zsilipeket villamos csigák segítségével kezelik. Bizony, az ötvenkilós zsákokat már nem képes hordani. Különben mire jó az egész?

Megtorpan és azt kérdi magában: „Mire való tovább huzni az életet?” Ugy rémlik neki, hogy csak bele kellene zuhannia a csatornába; hagynia, hogy a hullámok sodorják és a sötét folyó partján biztosan ösztetalálkozik asszonyával és szüleivel. Egy mozdulat az egész, bátorság, Lőrinc fiam, és mindennek vége.

A szél felborzolja a vizet és Lőrinc fülét valami moraj üti meg. A folyó dala ez, ismerős hang Lőrinc számára, a hullámok locsanása, amint nekicsapnak az „Adrienne” oldalának. Ismeri ezt a szintváltó kék, zöld, szürke vizet; jobban kedvelte a tulajdon asszonyánál, aki minden szerelmével szerette. Ekkor arra gondol, hogy valami durva, nehéz földben kell majd nyugodnia és ettől a gondolattól megrémül. Közelebb lép és látja, amint az árnyéka belemélyed a vízbe, a tulajdon szomorú árnyékképe, amely hívja.

Egy pillanatra visszatorpan. Annyi vizihullát látott kihalászni, arccuk vértelen, tagjaik puffadtak, testük a ruhába dagadt. A zsilipmesterek, ha kifognak egy-egy vizihullát, valami jutalmat kapnak. Ha itt veti magát a vízbe a Grange-sux-Belles ucca közelében, bizonyára a testes Coquereau halássza majd ki egy csáklával. Szinte hallja, amint kiabál: „Na még egy boldogtalan!” Aztán nyomban utána: „De hisz ez az öreg Orángután Lőrinc, szegény”. Majd nemsokára mind a cimborák átblagnak egy pohárkára a Cafe de la Marine-ba. Így tett annakidején ő is:

Most áll a víz partján és nem moccan. A víz folyik, folydogál vég nélkül, valamivel lejjebb tajtékot vetve a zsilipbe ömlik; hosszú ideig hallgatja a zsilip robaját. Aztán feljebb emeli a tekintetét, megpillantja a sötét házakat, az üzemeket szálás kürtőikkel, amik úgy emelkednek a magasba, mint az égnek tárt karok; és hirtelen kiabáló alakok veszik körüli akik szakadatlanul fenyegetik, mióta a Szajnára bocsátották motoros bárkáikat. Szeretne elmenekülni előlük, de lábai merevek; szeretné itthagyni Párizst és még egyszer látni a csupasz égtájat, amin lelke elmerengett, a virágzó partokat, amiket csobbanva mosnak a hullámok, a kikötőket, ahol a fáradt bárkák pihentek egymás mellett.

Erőt vesz magán, egyet lép előre valami hajókötél felé, elbotlik, az ürességbe zuhan, miközben egy halk „ah” röppen el az ajkáról, ami talán nyögés, de lehet a boldogság sóhaja is.